

Latvijas sapnis

Brīvības sēkla sašķeltā sabiedrībā

Autori

Nellija Ločmele darbojas Latvijas žurnālistikā vairāk nekā 30 gadus, kopš 2010. gada ir nedēļas žurnāla *Ir* galvenā redaktore. Iepriekš vadījusi izdevniecību *Dienas mediji*, portālu *Politika.lv* un deviņdesmitajos gados bijusi laikraksta *Diena* politiskā reportiere. Nellija ir ieguvusi akadēmiskos grādus žurnālistikā, politikas zinātnē un filozofijā.

Valdis Zatlers tika ievēlēts par Latvijas Valsts prezidentu uz vienu termiņu no 2007. līdz 2011. gadam. Pēc medicīnas studiju pabeigšanas Zatlers kļuva par traumatologu ortopēdu, un pēc atomelektrostacijas katastrofas 1986. gadā kā ārsts strādāja Čornobiljā. Bijis aktīvs Latvijas Tautas frontes biedrs un piedalījies arī triju Baltijas valstu nacionālo kustību sanāksmē, kas vēlāk pulcēja cilvēkus *Baltijas ceļam* — akcijai ar dziļu vēsturisku nozīmi. Pēc prezidentūras izveidojis politisko partiju un darbojies kā deputāts Saeimā, kur vadīja Nacionālās drošības komisiju. Viņš joprojām darbojas gan vietējā, gan starptautiskajā mērogā.

Reinhardis Krums kopš 2021. gada vada Frīdriha Eberta fonda reģionālo biroju Baltijas valstīs (Rīga). No 1991. līdz 1998. gadam strādājis par žurnālistu Austrumeiropā, bijis *Deutsche Presse-Agentur* (DPA) Baltijas korespondents Rīgā un vēlāk strādājis par žurnāla *Der Spiegel* Maskavas korespondentu. Vadījis FES biroju Krievijas Federācijā (Maskavā), Reģionālo sadarbības un miera biroju Eiropā (Vīnē), kā arī FES Centrālās un Austrumeiropas departamentu (Berlīnē).

Latvijas sapnis

Brīvības sēkla sašķeltā sabiedrībā

Ievads

Vai Latvijas iedzīvotājiem ir sapnis? Sapnis par savu dzīvi, par savu valsti? Un vai viņi spēj sekot šim sapnim? Vai valsts ir tā, kas piepilda pilsoņu sapni, jeb vai pilsoņi paši ir atbildīgi par savu sapņu piepildīšanu? Vai vecāka gadagājuma cilvēkiem un jauniešiem sapņi atšķiras? Vai ir kāds kopīgs Latvijas sapnis, jeb vai katram reģionam ir savs?

Šie ir galvenie jautājumi, kurus Frīdriha Eberta fonds (FES) vēlējas uzdot ne tikai Latvijas, bet arī Igaunijas un Lietuvas iedzīvotājiem. Lai rastu atbildes, FES sadarbojās ar Igaunijas pētījumu institūtu *Turu/Uuringute*, Latvijas pētījumu centru *SKDS* un Lietuvas sabiedriskās domas pētījumu aģentūru *Baltijos Tyrimai*. Trīs semināru laikā un ar fokusgrupu atbalstu izdevās izstrādāt kopīgu anketu visām trim Baltijas valstīm, konsolidējot pamatjautājumus un papildinot tos ar katrai valstij atbilstošiem jautājumiem. Katras valsts rezultāti ir apkopoti atsevišķā pētījumā.

Tieši tagad ir īstais brīdis šādām iniciatīvām. Latvija jau 20 gadus ir ES un NATO dalībvalsts un, neraugoties uz Krievijas militāro agresiju pret Ukrainu, latvieši jūtas droši, zinot, ka ir abu organizāciju neatņemama sastāvdaļa. Baltijas valstis vairs nevēlas tikt dēvētas par «bijušajām padomju republikām», kas ir pamatoti. Vairāk nekā trīsdesmit gadu pēc neatkarības atgūšanas Latvija ir stabila, demokrātiska un pārtikusi valsts.

Bet kas būs tālāk? Ko cilvēki tiecas sasniegt, kāds varētu būt vadmotīvs nākamajām desmitgadēm? Šo jauno latviešu sapni varētu raksturot līdzīgi amerikāņu sapnim, kas aizsākās tikai pirms aptuveni simts gadiem. Sapnis iedvesmo tiekties pēc labas dzīves, kurā ikvienam ir brīvība, stabilitāte un iespēja pakāpties uz augšu — gan finansiāli, gan sociāli. Un šis ideāls joprojām ir populārs visā pasaulē. Ievadot vārdus «amerikāņu» un «sapnis» *Google* meklētājā, iegūsi vairāk nekā 1 miljardu rezultātu.

Taču izpratne par šo sapni paredz arī apzināšanos, ka amerikāņi savu valsti ir nevis mantojuši, bet gan nopelnījuši. Tā bija jauna valsts ar jauniem pilsoņiem un jauniem mērķiem. Līdzīgi var teikt arī par Latviju. Kā 1990.–1991. gadā, tā arī 1918. gadā Latvijas pilsoņi daudz darīja, lai panāktu neatkarību. Latvija kā valsts un tauta pielika pūles, lai nodalītu sevi no Krievijas impērijas un, bez šaubām, arī no Padomju Savienības.

Un nu pienācis laiks pašiem latviešiem veidot savas valsts nākotnes orientieri. Ar sapni vien noteikti būs par maz, bet tas noteikti palīdzēs. Sapnis kalpo par redzējumu, tautas rakstura skaidrojumu un veidu, kā sevi pasniegt ārpus valsts robežām. Šie ir arī daži no iemesliem, kādēļ tika radīts amerikāņu sapnis. Taču, kamēr amerikāņu sapnis tika izauklēts pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados Lielās depresijas bezdibēnī, latviešiem ir iespēja apzināt savu sapni no ekonomiskā viedokļa mazāk izšķirošā laikā, neraugoties uz kopīgo robežu ar pašreiz tik drūmo kaimiņvalsti, Krievijas Federāciju.

Dr. Reinhardis Krums

Frīdriha Eberta fonda Baltijas valstīs direktors

Priekšvārds:

Zināmais un nezināmais par Latvijas sapni

Cilvēkus, kuri mēdz iztēloties un aprakstīt nākotni, mēs saucam par sapņotājiem, domājot, ka to ir maz, un tie ir īpaši, atšķirīgi no vairākuma. Gan valsts vadītāji, gan sabiedrība kopumā bieži pārmet iedzīvotājiem, ka tie nedomā par valsti. Pilsoņu reakcija uz šādu kritiku ir neapmierinātība ar politiķiem un valsts pārvaldi kopumā. Iespējams, tas ir galvenais iemesls plisai starp valdošajiem un sabiedrību. Kā apburtais lokš, no kura var izkļūt, tikai pārraujot to. Pārraujot, kad iestājas visai tautai kritisks brīdis, jo nacionālais apdraudējums saliedē ātri un spēcīgi. Vismaz latviešiem tā ir ļoti raksturīga iezīme.

Daudz kas mainītos, ja katrs Latvijas iedzīvotājs skaļi pateiktu, ka domā par savu Latviju katru dienu. Tā ir patiesība, bet skaļi nepateikta. Kā rāda šis pētījums, četrām piektdaļām Latvijas iedzīvotāju ir sapņi un mērķi. Bez sapņiem nerodas mērķi. Vēl iepriecina, ka trīs ceturtdaļas aptaujāto ir gatavi tos realizēt paši, bet trīs piektdaļām jau ir plāns, kā to darīt. Tas ir milzīgs garīgais un saimnieciskais potenciāls, kas slēpjas latviešu tautā.

No kurienes nāk šis apslēptais nācijas spēks? Reiz kāds ārzemju politiķis man jautāja, kur slēpjas Latvijas panākumu atslēga. Sākumā apmulsu, jo nebiju par to domājis. Kamēr meklēju atbildi, svešinieks pats atbildēja: «Varbūt tā ir protestantu ētika?» Latviešu dzīvesziņai, protams, ir daudz dziļākas saknes, kuras visprecīzāk atspoguļojas Annas Brigaderes triloģijā «Dievs. Daba. Darbs», kas sarakstīta Latvijas valsts pirmsākumu laikā, kad latviešu rakstniecība meklēja garīgo pamatojumu Latvijas valsts nepieciešamībai.

Nebūt ne visi Latvijas iedzīvotāji ir protestanti. Latvija ir ekumēniska valsts ar pilnīgu reliģisko brīvību. Tomēr sākot ar hērnhūtiešu draudzēm 19. gadsimta pirmajā pusē izglītība, atbildība un arī pieticība kļuva par latviešu zemnieku dzīves vadmotīviem. Cilvēks pats ir savas laimes kalējs. Ir jābūt gatavam konkurēt ar citiem. Ģimene un darbs ved pie panākumiem un dara cilvēku laimīgu. Šo vērtību vārdā ir vērts dzīvot. Katoliskajai Latgalei iekļaujoties Latvijā, galvenās ētiskās vadlīnijas nemainījās.

Tās nemainīga arī pareizticīgo skaita palielināšanās padomju okupācijas laikā, jo komunisti pārsvarā bija neticīgie.

Kristīgajai ticībai nav izdevies iznīdēt pagāniskās saknes Latvijas cilvēku apziņā. Pār mums valda Dievs, tautasdziesmās mīļi saukts par Dieviņu. Mēs esam dabas daļa. Mums ir Zemes māte, Jūras māte, Meža māte. Mēs esam viņu bērni. Mums ir Laima, Māra un Pērkons. Šīs saknes mūs sazemē. Zeme, savs zemes stūrītis ir nozīmīgs katram latvietim. Mums ir cieša vertikālā saikne no zemes uz debesīm caur mums pašiem un darbu, kura ne tikai dod labklājību, bet arī piepilda mūs garīgi. Tā mēs katrs dzenam stipras saknes Latvijas zemē. Dievs, zeme, darbs veido latviešu dzīvesziņu. Latvija ir viena no retajām valstīm Eiropā, kur Jāņi ir valsts brīvdienas. Mēs esam neliela, bet stipra tauta, un gribam tādi palikt mūžīgi.

Latvija ir tēvzeme, kur esi laimīgs un baudi interesantu, piepildītu dzīvi — tā domā ne tikai latvieši, bet arī citas Latvijas iedzīvotāju etniskās grupas. Lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju vēlas, lai viņu bērni dzīvo Latvijā. Viņi šeit ir iesakņojušies. Kas dara Latviju pievilcīgu cittautiešu acīs?

Atbilde ir vienkārša. Brīvība un demokrātija. Brīvība ir sajūta, kas var rasties tikai pašā cilvēkā, to nevar iedot kāds cits. Šī sajūta dara brīnumus. Cilvēks kļūst brīvs gan privātajā dzīvē, gan saimnieciskajā un radošajā dzīvē. Par domu, runas, politiskās un reliģiskās brīvības ierobežošanu Latvijā nevar būt ne runas. Mūsu vērtības ir tās, kas ļauj sadzīvot un vadīt mūsdienu Latvijas sarežģīto sabiedrību bez traģiskiem konfliktiem. Lai gan aptuveni puse Latvijas iedzīvotāju nav pārliecināti par savu nākotni un baidās par militāra konflikta iespēju, cilvēkiem ir izteikta piederības sajūta Latvijai un Eiropai. Cilvēki nekautrējas no daudzlīmeņu identitātes — piederības kopienai, Latvijai, Baltijai, Eiropas Savienībai. Brīvība dod iespēju identificēties arī kā pasaules pilsonim ar globālo atbildību. Identitāte nozīmē atbildību par to kopienu, kurai pieder. Lai gan piektā daļa Latvijas iedzīvotāju izjūt nedrošību par iespējamu etnisku konfliktu, jo neuzticība etnisko grupu starpā pēc Krievijas uzbrukuma Ukrainai ir pieaugusi, tomēr lielākā daļa ir pārliecināta, ka šādu konfliktu Latvijā nebūs. Vairāk nekā 30 gadus mēs

---

esam būvējuši Latvijas politisko nāciju, kur katra sociālā un etniskā grupa ietekmē viena otru. Tā ir demokrātiska un pilsoniska attieksme vienam pret otru. Mūs visus vieno kopējs mērķis — miers, laime, satiecība. Cilvēki Latvijā vienlīdz augstu vērtē gan personisko brīvību, gan sociālo vienlīdzību. Ideāls diez vai tiks jebkad sasniegts, bet Latvija kā valsts nemitīgi attīstās, pateicoties tās cilvēkiem.

Okupācijas 50 gadu cirsto brūču dziedēšana prasīs ilgus gadus. Katrs latvietis sapņo, ka kādu dienu latviešu valoda kā identitātes un nācijas piederības simbols vairs netiks apšaubīta. Valoda ir dzīves kods. Latviešu valoda ir latviskās dzīvesziņas kods. Tā tikai sev raksturīgā veidā apraksta notikumus un lietas. Tā ļauj izprast citu cilvēku sajūtas un emocijas. Tā veido dziļi iesakņotu Latvijas piederību. Etniskās un kultūras atšķirības saglabāsies ilgi. Piederība Latvijas valstij ar latviešu valodu stāvēs tām pāri mūžīgi mūžos.

Cilvēki vienmēr kritizēs savas valdības un jebkuru ietekmi no ārienes. Tāda ir cilvēku daba, un tā nemainīsies. Vienmēr gribēsies dzīvot drošāk un labāk. Vienmēr blakus būs arī cilvēki ar ļauniem nodomiem. Un kā pierāda nesenie notikumi, arī kaimiņos būs valstis ar ļauniem nodomiem. Šodien Latvijas dalība ES un NATO nav ne sapnis, ne mērķis. Ieguvumus no dalības šajās organizācijās jau esam apzinājušies. Mūsu sapņi un mērķi ir padarīt ES bagātāku un NATO efektīvāku, lai nodrošinātu savu labklājību un drošību. Mēs sapņojam par to, kādai jābūt ES, lai tā mums vēl vairāk patiktu. Mēs sapņojam par ES globālās ekonomiskās un finanšu ietekmes palielināšanos. Pasaule mainās. Latvijai ir jāietekmē ES attīstības virzieni, lai Eiropa neiegrimtu savās problēmās un neķļūtu tikai vērotāja pasaules procesos. Nelielai valstij ir būtiski saglabāt savas pamatvērtības. Ja tās tiek atstātas novārtā lielo valstu interešu vai augstprātības dēļ, mazas valsts eksistence ir apdraudēta. Latvijas uzdevums ir stāvēt stingrā sardzē par nacionālajām un Eiropas vērtībām.

Latvijas pašapzināšanās ir balstīta latviskā izpratnē par dabas un kultūras vērtībām. Latvietis ir cieši saistīts ar dabu. Pašsaprotamas viņam ir rūpes par dabas saudzēšanu. Tā ir tradīcijās un pasaules ainā balstīta uzskatu sistēma. Urbānā vidē urbānu cilvēku radītā zaļā politika bieži ir pretrunā ar dabas likumiem. Latvietis nekad nedomās, ka cilvēks ir stiprāks un valda pār dabu. Latvieši nākotni redz kā cilvēku un dabas harmonisku sadzīvošanu, cienot vienu otru. Teika stāsta, ka senenos laikos Dievs visām tautām dalījis zemi. Latviešiem nav bijis laika pieteikties, jo viņi tai laikā strādājuši. Kad atnākuši, vairs nekā nav palicis. Dievs nopūtīes: «Man te bija pataupīts viens neliels zemesgabals man pašam. Nu ko darīt! Atdošu to jums, ja jau jūs tik strādīgi.»

Mēs mīlam šo zemi un vienmēr to sargāsim, lai kādi vēji pūstu, lai kādi laiki nāktu, lai kādi svešzemnieki tikotu pēc tās. Šī zeme ir mūsu, kamēr vien saule spīdēs debesīs.

Valdis Zatlers

Latvijas Valsts prezidents no 2007.–2011. gadam

Latvijas sapnis

Brīvības sēkla sašķeltā sabiedrībā

Nellija Ločmele

žurnāla *Ir* galvenā redaktore

Vai atceraties seno indiešu fabulu par aklajiem, kas devās iepazīt ziloni, un atgriezās ar pilnīgi atšķirīgiem stāstiem? Kāds aptaustīja snuķi, cits kāju, vēl cits sānus, un bija pilnīgi pārliecināti par savas pieredzes precizitāti, tomēr patiesu priekšstatu par veselumu varēja sniegt tikai šo daļu apvienošana. Nav šaubu, ka izprast Latvijas sabiedrību ir daudz sarežģītāks uzdevums, nekā iepazīt ziloni, pat ja esam asredzīgi un talkā nāk modernās socioloģijas metodes.

Lai gan šo aptauju sauc *Latvijas sapnis*, viena kopīga sapņa par Latvijas nākotni mums — visiem šīs zemes iedzīvotājiem — patiesībā nav. Jaunās paaudzes skats atšķiras no iepriekšējām, latviešiem un krieviem ir pretēji viedokļi svarīgos jautājumos, un nabadzīgie nebūt nedomā tāpat kā turīgie. Mēs neesam viendabīga masa.

Ir cilvēciskas vērtības, kas vieno Latvijas sabiedrību — ģimenei ir vissvarīgākā loma 98 cilvēku dzīvē no simta, nekas nav nozīmīgāks par to. Mēs ļoti novērtējam brīvo laiku, un absolūts vairākums ir pārliecināts par katra personisko atbildību savu sapņu īstenošanā — šī nu ir lieta, ko retais (8%) uzvel valsts pleciem. Mums ir svarīgi draugi un darbs. Tas, ko savā dzīvē darām, mums kopumā šķiet vērtīgs. Un dažādās sabiedrības grupās ir liela vienprātība par to, ka konkurence ir laba lieta, kas stimulē cilvēkus cītīgi strādāt un attīstīt jaunas idejas.

Taču politiskie uzskati par demokrātiju, valsts ārējiem draudiem un ideālo Latviju ir neviendabīgi. Daudzos būtiskos jautājumos kopējais sabiedrības viedoklis rodas kā aritmētisks vidējais no krasi atšķirīgiem vai pat

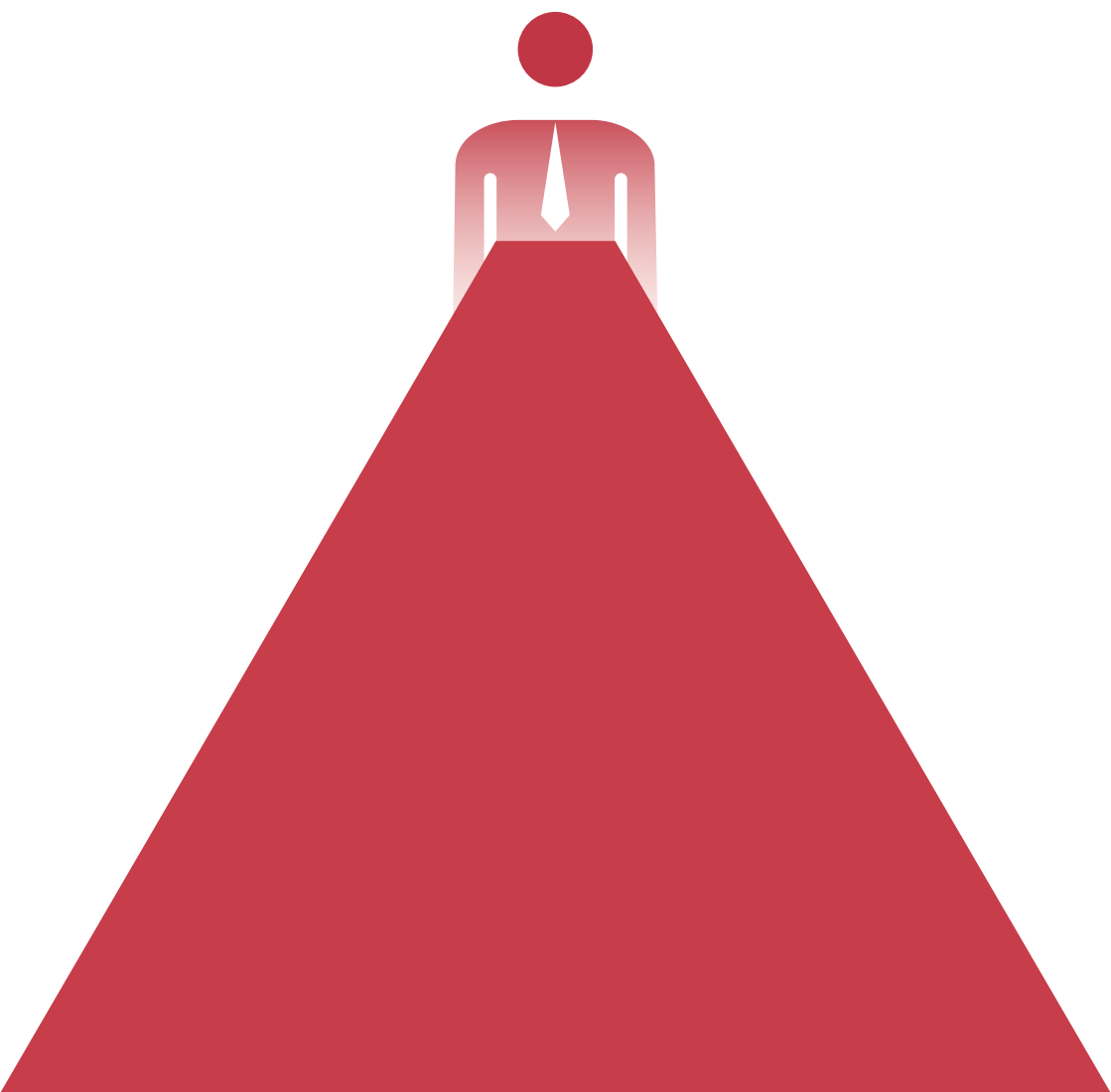
---

pretējiem uzskatiem. Tas nav jaunums. Taču ir vērts skaidri fiksēt faktu, ka etniskās un ienākumu nevienlīdzības šķeltnes mūsu atjaunotās valsts neatkarības trīs desmitgadēs nav izdeldētas.

Tas ir papildu risks Latvijas drošībai, īpaši kopš mūsu kaimiņvalsts Krievijas impēriskā agresija ir izvērtusies militārā uzbrukumā Ukrainai un jau trešo gadu Eiropā turpinās lielākais karš, kāds pieredzēts kopš Hitlera un Staļina brutālajiem noziegumiem pret cilvēci. Šī kara iznākums ļoti lielā mērā atkarīgs no Rietumu demokrātiju kolektīvā atbalsta Ukrainai, kas savukārt tieši attiecas uz Latviju — mēs esam līdzatbildīgi par kopīgās atbalsta politikas veiksmi, bet tās neveiksmes gadījumā varam kļūt par nākamajiem agresora upuriem.

Kādi ir Latvijas sabiedrības vērtību pamati, kurp vēlamies virzīties un kādu valsti veidot tālāk — šī 2024. gada pavasarī veiktā iedzīvotāju aptauja sniedz vērtīgu ieskatu un vielu pārdomām kā vēlētājiem, tā politiķiem un ekspertiem.

Aplūkosim galvenos secinājumus četros tematiskos blokos: brīvība, ekonomika, stratēģiskais virziens un ideālā Latvija, kā arī tuvāk iepazīsim neatkarības laikā dzimušo jauniešu uzskatus, jo šī paaudze veidos Latvijas nākotni.

Brīvība: demokrātijas sargi un vadoņa alkas

Satversme pašā pirmajā pantā pasludina Latviju kā neatkarīgu demokrātisku republiku, tomēr valsts pamatlikums ir tikai aprakstīts papīrs, ja tauta nespēj savus pamatprincipus aizstāvēt vēstures pārbaudījumos. Esam jau ļoti dārgi samaksājuši par šo mācību — šogad aprit 90 gadi kopš Kārļa Ulmaņa autoritārā apvērsuma, kas apturēja Latvijas Satversmi un sešus gadus vēlāk padomju militārā pārspēka priekšā bez cīņas upurēja valstisko neatkarību, ko izdevās atkal atgūt tikai pēc pusgadsimtu ilgās okupācijas.

Tagad sabiedrības vairākums ir pārliecināts, ka Latvija nekādā gadījumā nedrīkst atteikties no politiskās brīvības un demokrātijas. Tā uzskata 52%. Vairāk nekā trešdaļa gan grib redzēt pie varas vienu stipru līderi, kurš ieviestu valstī kārtību un parūpētos par iedzīvotājiem. Katram astotajam ir grūti izlemt.

Šajā fundamentālajā jautājumā aiz rezultāta vidējās vērtības slēpjas dziļas plaisas sabiedrības uzskatos. Atslēga ir etniskā šķeltne — latviešu vidū atbalsts demokrātijai ir divreiz augstāks nekā starp iedzīvotājiem, kas ģimenē runā krieviski. Vienlaikus skaidri redzama nabadzības šķirtne. Tikai trešdaļa cilvēku ar zemiem ienākumiem atbalsta demokrātijas

saglabāšanu, kamēr pārējās ienākumu grupās šis rādītājs pārsniedz pusi un arvien kāpj.

Kopumā trijās demogrāfiskajās grupās vairāk nekā puse aptaujāto dod priekšroku nevis demokrātijai, bet gan līdera stingrajai rokai — nepilsoņi, ģimenēs krieviski runājošie un cilvēki ar zemiem ienākumiem.

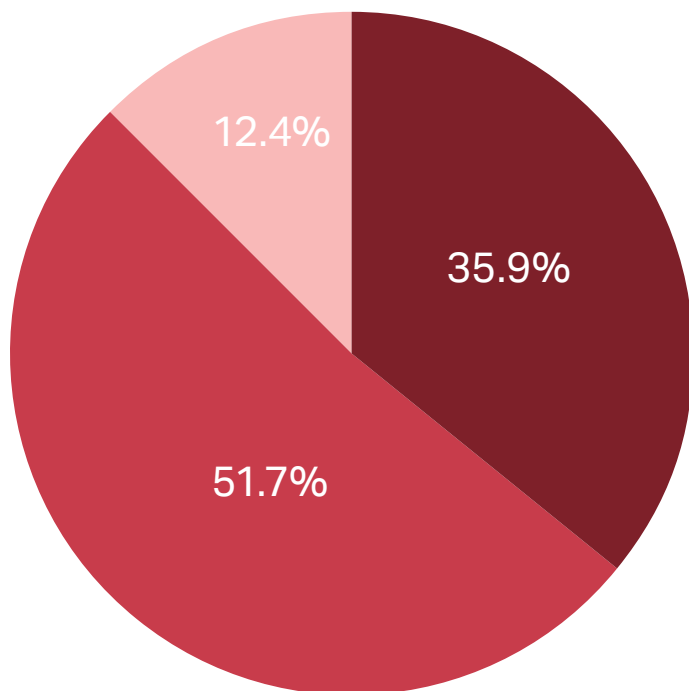
Starp pieciem Latvijas vēsturiskajiem reģioniem Latgale ir vienīgā, kurā uz kārtības ieviešanu cer stiprāk nekā uz demokrātiju, taču nevienai no atbildēm nav vairākuma, jo katrs piektais nespēj izlemt.

Politiskās brīvības visstingrākie atbalstītāji ir jaunā paaudze, kas dzimusi neatkarīgā Latvijā — viņu vidū demokrātijas piekritēju ir par 50% vairāk nekā vidēji sabiedrībā. Tieši jauniešu vidū ir gan zemākais neizlēmūšo īpatsvars, gan mazākais atbalsts vienam vadonim, salīdzinot visus aptaujas demogrāfiskos šķērsgrizumus.

Šis nav jautājums, kur uzskatu atšķirības izteikti korelē ar dzimumu — kā vīriešu, tā sieviešu vidū aptuveni trešdaļa ir stingrās rokas piekritēji. Tomēr vīriešu vairākums iestājas par demokrātijas saglabāšanu, kamēr sievietes ir mazāk izlēmīgas.

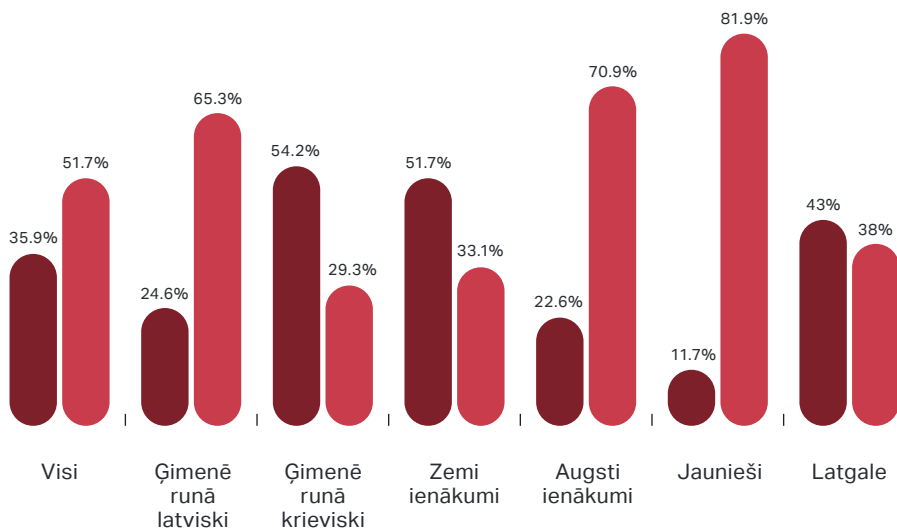
Kurš no šiem Latvijas valsts uzbūves un pārvaldes modeļiem jums liekas labāks?

- Ir nepieciešams viens stiprs līderis pie varas, kurš spētu ieviest valstī kārtību un parūpēties par iedzīvotājiem
- Politiskā brīvība un demokrātija — tas ir tas, no kā valsts nedrīkst atteikties nekādā gadījumā
- Grūti pateikt

● Stiprs līderis

● Demokrātija

Cik svarīga ir brīvība katra dzīvē, ļauj novērtēt vēl cits aptaujas jautājums, kas modernā valodā pārformulē Atmodas laiku devīzi «Kaut pastalās, bet brīvi!». Ko tauta domā tagad, 34 gadus pēc neatkarības atjaunošanas? Izrādās, vairākums joprojām tāpat.

Divas trešdaļas aptaujāto uzskata, ka brīvība ir svarīgāka par materiālo labklājību, jo bez tās cilvēka dzīve zaudē jēgu. Neatkarīgā valstī dzimusī jauniešu paaudze arī šoreiz ir pārliecinošā avangardā, viņu atbalsts brīvībai ir par 28% augstāks nekā sabiedrībā vidēji.

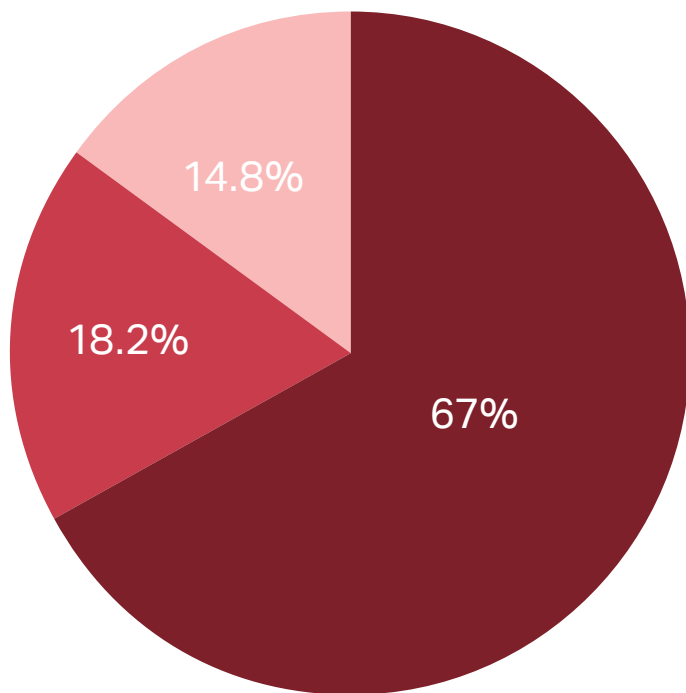
Tāpat kā iepriekšējā jautājumā, arī šoreiz atklājas abas galvenās sabiedrības šķeltnes. Lielākā daļa aptaujāto, kas ģimenē runā krieviski, vai nu dod priekšroku materiālajai labklājībai vai nevar izvēlēties, savukārt

latviešu vidū četri no pieciem cilvēkiem liek brīvību pirmajā vietā. Ienākumu kāpnē starpība šoreiz nav tik krasa — pretēji stingrās rokas kārdinājumam, vairākums zemo ienākumu saņēmēju tomēr materiālo labklājību neliel augstāk kā brīvību.

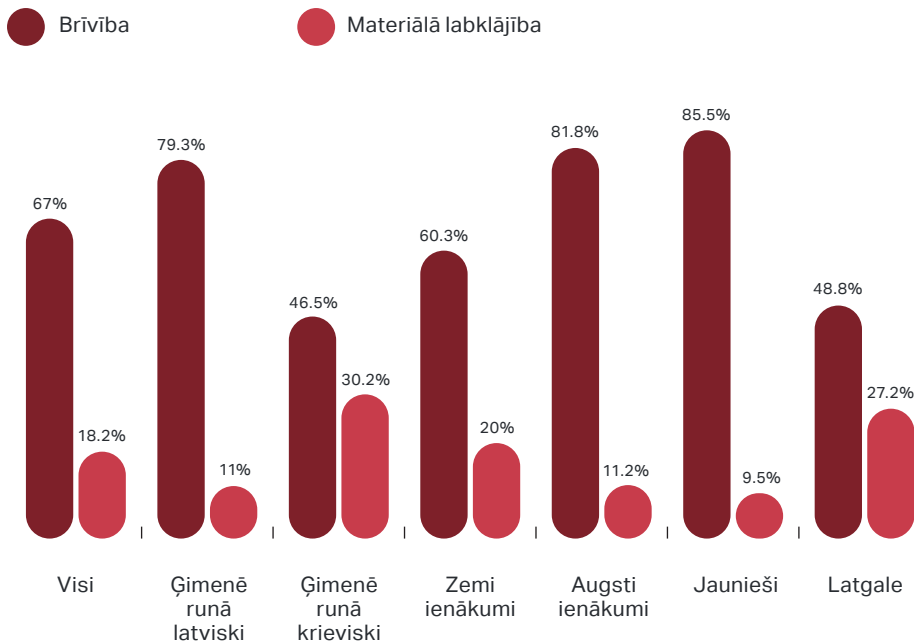
Latgale atkal atšķiras starp pārējiem reģioniem, jo brīvību par prioritāru atzīst mazāk par pusi aptaujāto un izvēle daudziem ir grūtāka nekā citur Latvijā.

Kas no šī jums šķiet svarīgāks?

- Brīvība — jo tas ir tas, bez kā cilvēka dzīve zaudē jēgu
- Galvenais dzīvē ir materiālā labklājība. Brīvība ir otršķirīga
- Grūti pateikt

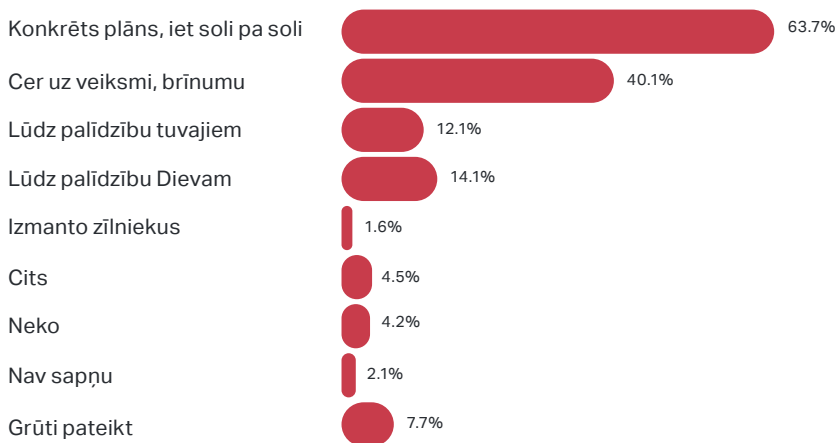
Vēl vairākos citos jautājumos iedzīvotāji pauž atbalstu individuālai atbildībai un pašpietiekamībai. Gandrīz deviņi no desmit aptaujātajiem uzskata, ka cilvēks pats ir atbildīgs par savu sapņu īstenošanu, nevis valsts. Šim uzskatam ir ļoti augsts atbalsts starp visu vecumu, dzimumu, tautību, rocības līmeņu un reģionu iedzīvotājiem.

Turklāt iedzīvotāju vairākums tā arī rīkojas — gandrīz divām trešdaļām ir konkrēts plāns savu sapņu sasniegšanai, un soli pa solim viņi to īsteno. Tas gan netraucē cerēt arī uz veiksmi, jo šajā jautājumā aptauja pieļauj vairākas atbildes.

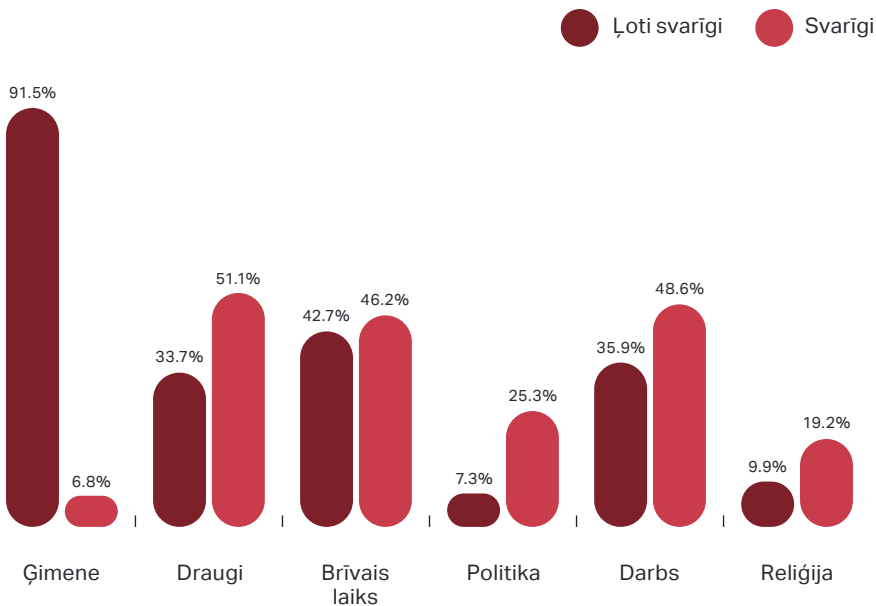
Zīlnieku, astrologu vai talismanu palīdzību piesaukuši tikai divi cilvēki no simta — visbiežāk to atzīst jaunākās paaudzes pārstāvji (6%), un sievietes trīsreiz biežāk nekā vīrieši. Latvieši palīdzību Dievam lūdz gandrīz tikpat reti kā radiem vai draugiem, taču krieviski runājošajiem Dievs ir divkārt populārāks palīgs par tuvajiem cilvēkiem.

Runājot par reliģiju, to par svarīgu savā dzīvē atzīst 22% latviešu, gandrīz divreiz vairāk krieviski runājošo un gandrīz puse Latgales iedzīvotāju, bet tikai katrs desmitais jauniešs.

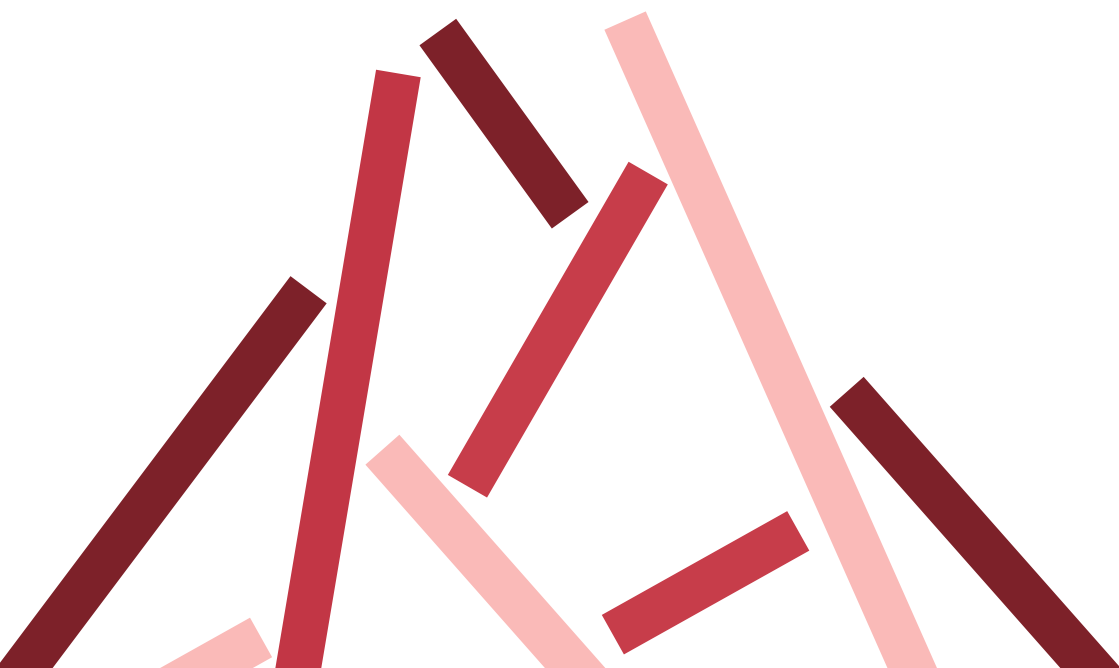
Ko jūs darāt, lai piepildītu savu sapni vai sapņus?

Par katru no šeit uzskaitītā, lūdzu norādīt, cik tas ir svarīgi jūsu dzīvē

Ekonomika: drauds un vienojoša cerība

Raugoties nākotnē, galvenais drauds Latvijai saistās ar militāriem konfliktiem, par ko aptaujā ir nobažījusies gandrīz puse iedzīvotāju. Taču draudu un iespēju kopainā izšķirošs faktors ir ekonomika, kas cilvēkus vienlaikus gan uztrauc, gan raisa vislielākās cerības.

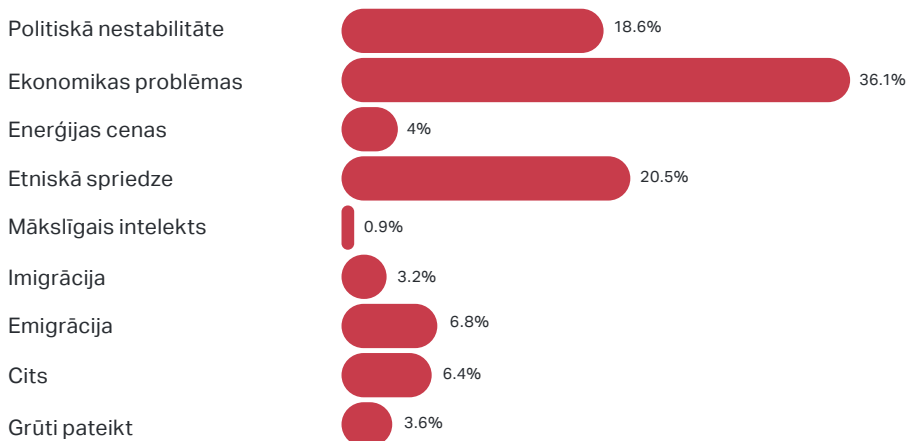
Tieši ekonomikas izaugsme ir visbiežāk un vienprātīgāk pieprasītais valsts tālākās attīstības virziens, ko sagaida divas trešdaļas sabiedrības. Tas ir saprotami, jo Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju, kaut arī gandrīz dubultojies pēdējo divdesmit gadu laikā, joprojām sasniedz tikai 71% no ES vidējā rādītāja. Turklāt iepaliekam aiz abām Baltijas kaimiņvalstīm, kas ir spējušas panākt daudz vairāk — lietuvieši 87% un igauņi 81% no ES vidējā ienākumu līmeņa.

Lai gan iedzīvotāji Latvijā ir tīri apmierināti ar savu dzīvi kopumā (79%), tomēr sasniegtais dzīves līmenis mums patīk krietni mazāk. Trešdaļa cilvēku ar to nav apmierināti. Turklāt, jo mazāki ir ienākumi, jo pesimistiskāks cilvēku skats gan šajos divos

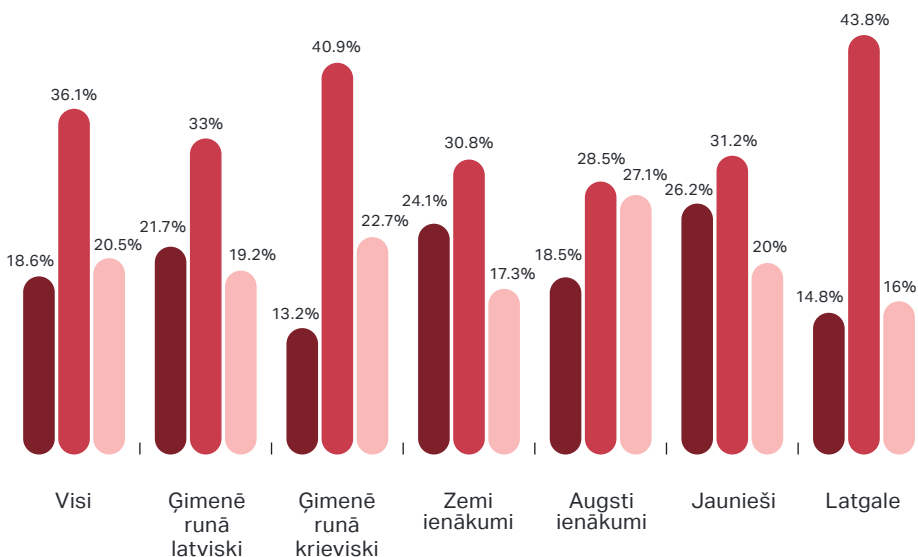
jautājumos, gan citās dzīves jomās. Vairāk nekā puse no cilvēkiem zemu ienākumu grupā nav apmierināti ar savu veselību. Viņi trīsreiz biežāk jūtas nelaimīgi par savu dzīvi un kopumā sasniegto, salīdzinot ar augstāko ienākumu saņēmējiem. Divreiz biežāk viņi nejūtas piederīgi savai kopienai un uzskata, ka Latvijas iedzīvotāju vispārējā noskaņojumā šobrīd valda pilnīga vilšanās un neticība jebkādiem uzlabojumiem.

Taču ne jau tikai trūcīgos mās bažas par labklājību. Cilvēki visās demogrāfiskajās grupās ekonomikas problēmas nosauc kā visbūtiskāko iekšējo draudu Latvijai. Biežāk nekā vidēji to izceļ krieviski runājošie, bet šis ir viens no retiem gadījumiem, kad visai liela vienprātība valda starp dažādām ienākumu grupām. Ekonomikas draudi pārliecinoši apsteidz abus nākamos — etnisko spriedzi un politisko nestabilitāti, kas uztrauc aptuveni katru piekto iedzīvotāju. Interesanti, ka latgaliešus šie divi riski uztrauc mazāk nekā vidēji Latvijā, toties ekonomikas problēmas — vairāk.

Kāds patlaban, jūsuprāt, ir pats galvenais iekšējais drauds Latvijai?

● Politiskā nestabilitāte
 ● Ekonomikas problēmas
 ● Etniskā spriedze

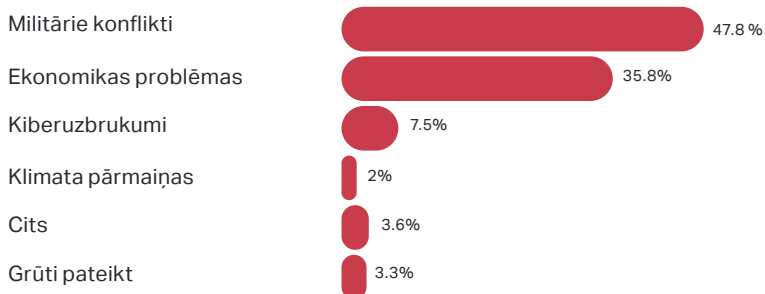
Iedzīvotāji redz ekonomikas nestabilitāti arī kā ārēju draudu Latvijai, par ko bīstamāks ir tikai karš. Te gan viedokļi šķeļas pa etnisko un ienākumu plaisu — pārliecinošs vairākums latviešu un cilvēku ar augstiem ienākumiem par galveno ārējo draudu uzskata tieši militārus konfliktus, bet krieviski runājošo vairākums un gandrīz puse nabadzīgo pirmajā vietā

liek ekonomikas problēmas. Arī Latgalē pie Austrumu robežas ekonomika biedē vairāk nekā karš.

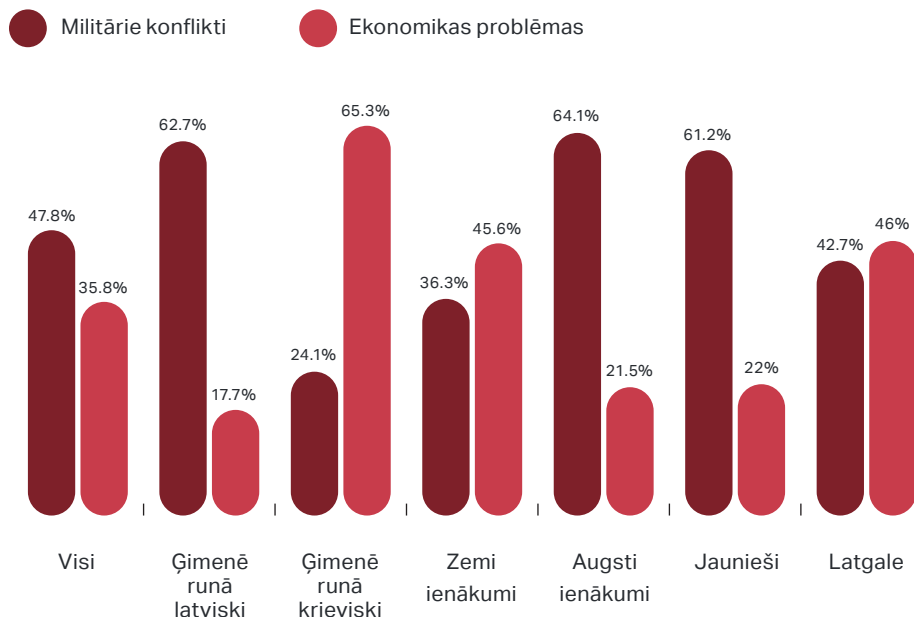
Kā ar citiem izaicinājumiem?

Kiberuzbrukumi uztrauc septiņus cilvēkus no simta, klimata pārmaiņas — tikai divus. Vienīgi jaunieši par ekoloģiju ir nobažījušies vairāk nekā par kiberdraudiem.

Kāds patlaban, jūsuprāt, ir pats galvenais ārējais drauds Latvijai?

Kāds patlaban, jūsuprāt, ir pats galvenais ārējais drauds Latvijai?

Tāpēc saprotami, ka jautājumā par Latvijas tālākas attīstības virzieniem milzīgs pieprasījums ir pēc ekonomikas izaugsmes — par to ir vienprātīgi latvieši un krievi, nabadzīgie un turīgi, bet īpaši dedzīgi to gaida pensionāri (83%).

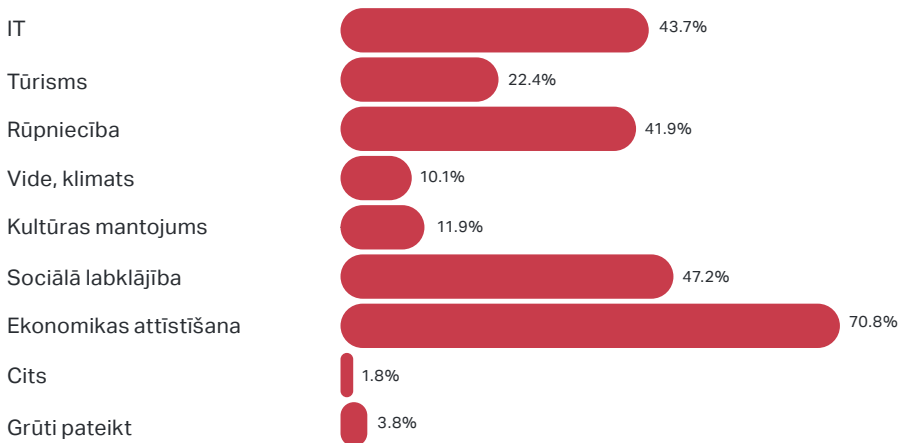
Runājot konkrētāk, jauniešiem vissvarīgākā šķiet IT jomas izaugsme (67%), tāpat kā cilvēkiem ar augstiem ienākumiem.

Nabadzīgāko cilvēku prioritāšu galvgalī ir sociālās labklājības uzlabošana, ko arī jaunieši un krieviski runājoši piesauc biežāk par vidējo.

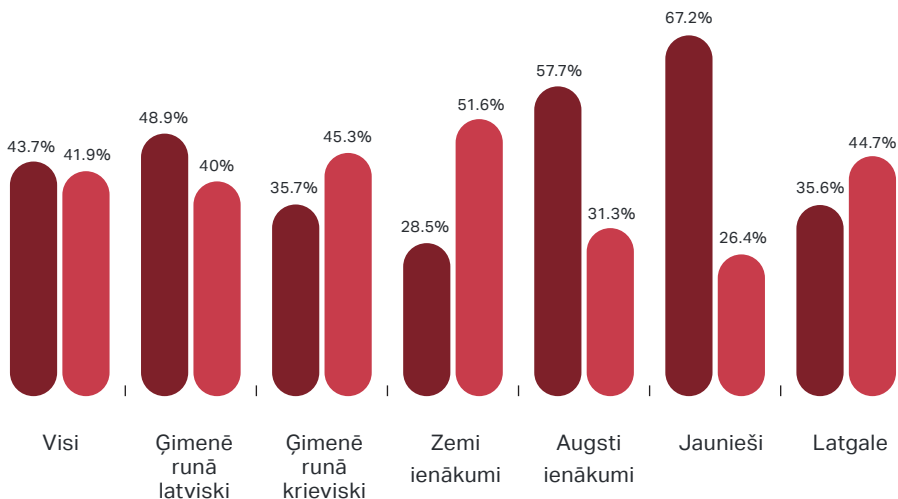
Lūkojoties jau savas pilsētas vai ciema mērogā, trīs populārākie dzīves uzlabojumi, ko iedzīvotāji gaida, ir augstāka veselības aprūpes kvalitāte (īpaši Latgalē), mājokļi par pieejamu cenu un labāka izglītība.

Kādā virzienā, jūsuprāt, būtu jāattīsta Latvijas valsts?

● IT
 ● Rūpniecība

Ar kādām metodēm panākt tālāku ekonomikas izaugsmi, nav šī pētījuma jautājums. Taču dažus vispārīgus secinājumus var izdarīt, jo aptauja noliek iedzīvotājus krustcelēs, aicinot izvēlēties starp atšķirīgiem vērtību apgalvojumiem. Atbildēs redzams vairākuma atbalsts lielākai solidaritātei un valsts rūpēm par labklājību, bet vienlaikus arī stingra izvēle par labu privātai iniciatīvai uzņēmējdarbībā.

Būtiskā sabiedrības daļā ir pieprasījums pēc lielākas sociālās vienlīdzības, lai gan atbalsta līmenis mainās atkarībā no tā, kā vērtību pāri ir formulēta alternatīvā izvēle.

Uz jautājumu, vai labprātāk dzīvotu sabiedrībā, kas ir sociāli vienlīdzīga vai tādā, kur svarīgāka ir personiskā brīvība, neviena no versijām negūst vairākuma atbalstu, abām nostājoties līdzsvarā (44%). Dzijākais iemesls atkal ir uzskatu plaša — jauniešu, latviešu un augstu ienākumu grupā vairākums dod priekšroku personiskajai brīvībai, savukārt pensionāri, krieviski runājošie un cilvēki ar zemiem ienākumiem, kā arī Latgales iedzīvotāji, vairākumā izvēlas vienlīdzību.

Toties citādi formulētā jautājumā — vai iedzīvotāju ienākumiem jābūt vienlīdzīgākiem, vai arī mums nepieciešamas lielākas ienākumu atšķirības kā stimuls individuālai piepūlei —, pārliecinošs vairākums dod priekšroku vienlīdzībai. Šajā gadījumā vienprātība ir liela visā sabiedrībā un tikai augsto ienākumu grupā atbalsts noslīd mazliet zem puses.

Līdzīgs noskaņojums ir jautājumā, vai valdībai jāuzņemas lielāka atbildība, lai gādātu par to, ka ikviens ir nodrošināts — vairākums piekrīt un tikai turīgāko cilvēku grupā pieaug atbalsts alternatīvai, ka cilvēkiem pašiem jāuzņemas lielāka atbildība par sevis nodrošināšanu.

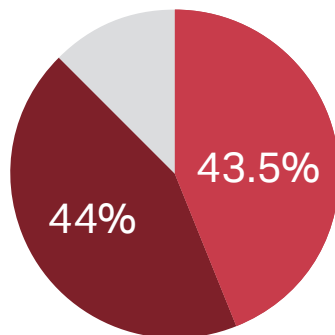
Taču atbalsts lielākai solidaritātei un valdības sociālajām rūpēm nenozīmē iniciatīvas atdošanu valstij uzņēmējdarbībā. Tieši otrādi. Vairākums sabiedrības — četri no pieciem cilvēkiem — stingri atbalsta konkurenci. Tikai piektdaļa uzskata, ka Latvijā būtu jāpalielina valsts uzņēmumu īpatsvars. Tāpat vairākums tic, ka ilgtermiņā darbs nes labāku dzīvi. Un divreiz vairāk cilvēku piekrīt, ka bagātība var vairoties tā, lai tās pietiktu visiem, nevis, ka turīgs var kļūt vienīgi uz citu cilvēku rēķina.

Vienlaikus interesanti, ka vairāk cilvēku Latvijā šobrīd uzskata valsts darbu par labāku izvēli nekā privāto sektoru. Šajā jautājumā ir izteikta paaudžu plaša — brīvvalstī dzimušo divdesmit un trīsdesmitgadnieku vairākums dod priekšroku privātajam biznesam, bet vecākas paaudzes un īpaši pensionāru acīs valsts sektors ir pārāks. Visaugstākais atbalsts valsts darbam ir Latgalē, pārsniedzot divas trešdaļas, kā arī zemo ienākumu grupā.

Domājot par savu profesionālo prasmju tālāku uzlabošanu, populārākās iedzīvotāju izvēles ir tehnoloģiju joma, biznesa vadība, kā arī pilnveide savā esošajā profesijā.

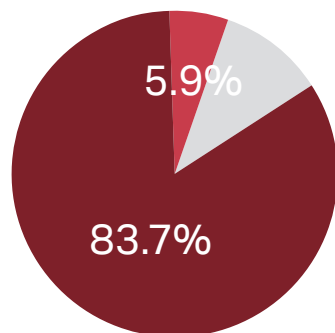
Kādā sabiedrībā jūs vairāk vēlētos dzīvot?

- Tādā, kur valda sociālā vienlīdzība
- Tādā, kur svarīgāka ir personīgā brīvība
- Grūti pateikt

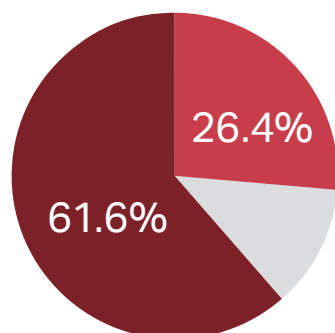
Kuram no izteikumiem jūs piekrītat?

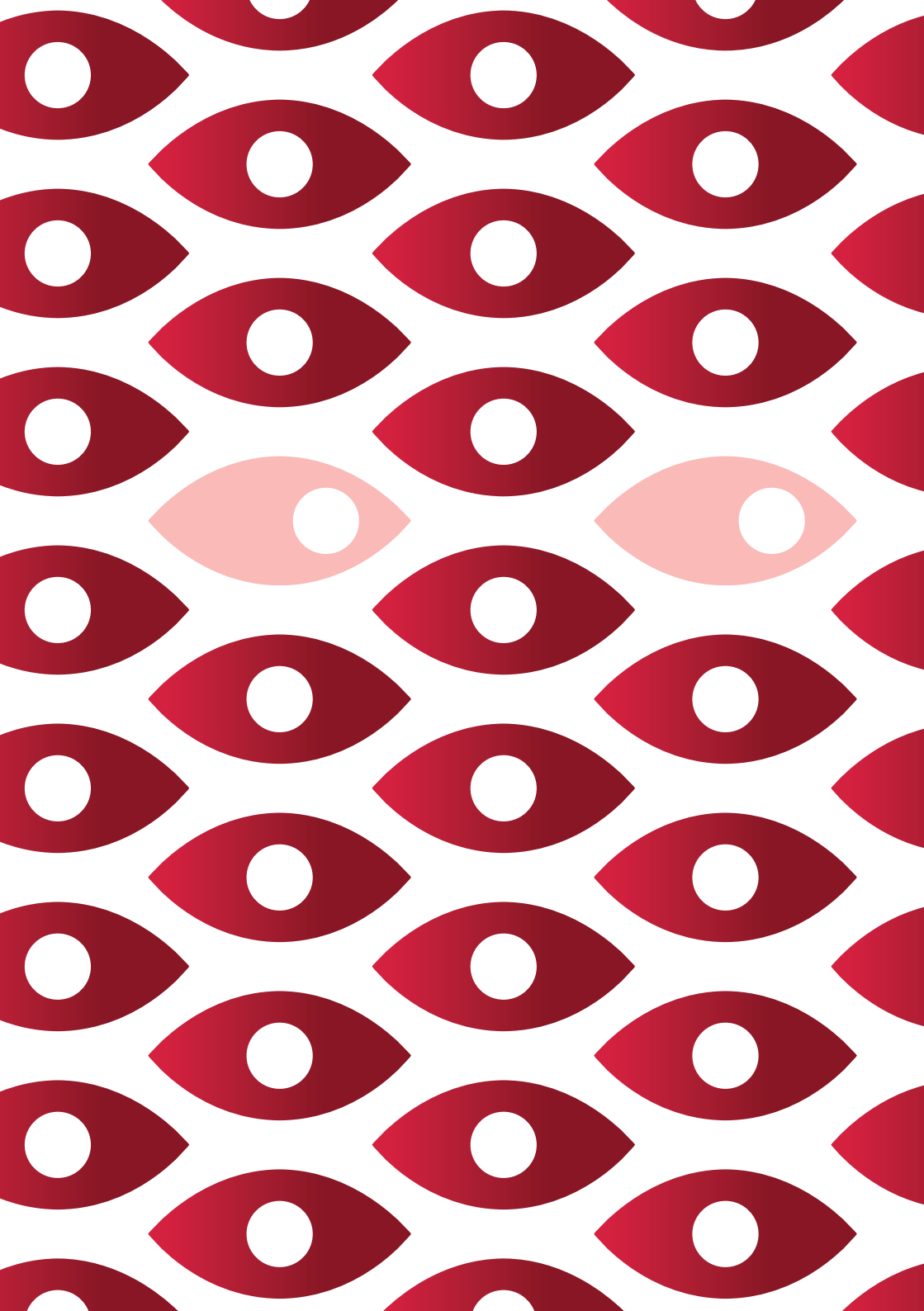
- Konkurence ir laba. Tā stimulē cilvēkus cītīgi strādāt un attīstīt jaunas idejas
- Konkurence ir kaitīga. Tā cilvēkos izceļ sliktāko
- Grūti pateikt

Kuram no izteikumiem jūs piekrītat?

- Valdībai būtu jāuzņemas lielāka atbildība, lai gādātu par to, ka ikviens ir nodrošināts
- Cilvēkiem būtu jāuzņemas lielāka atbildība par sevis nodrošināšanu
- Grūti pateikt

Stratēģiskais virziens: ciešāk Eiropā vai šķielēt uz Krieviju?

Šogad Latvija svinēja 20. gadskārtu kopš iestāšanās Eiropas Savienībā un NATO. Iekļaušanās pasaules lielākajā tirdzniecības blokā un spēcīgākajā militārajā aliansē ir devusi mūsu tautai ekonomiskās izaugsmes iespējas un drošības garantijas, kādas neesam pieredzējuši nekad iepriekš savā vēsturē, un īpaši skaidri tas redzams pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā.

Tomēr, ja pajautāsīt dažādu paaudžu un tautību cilvēkiem, kā viņi vērtē šo Latvijas stratēģisko izvēli un ieguvumus no tās, saņemsit ļoti atšķirīgas atbildes.

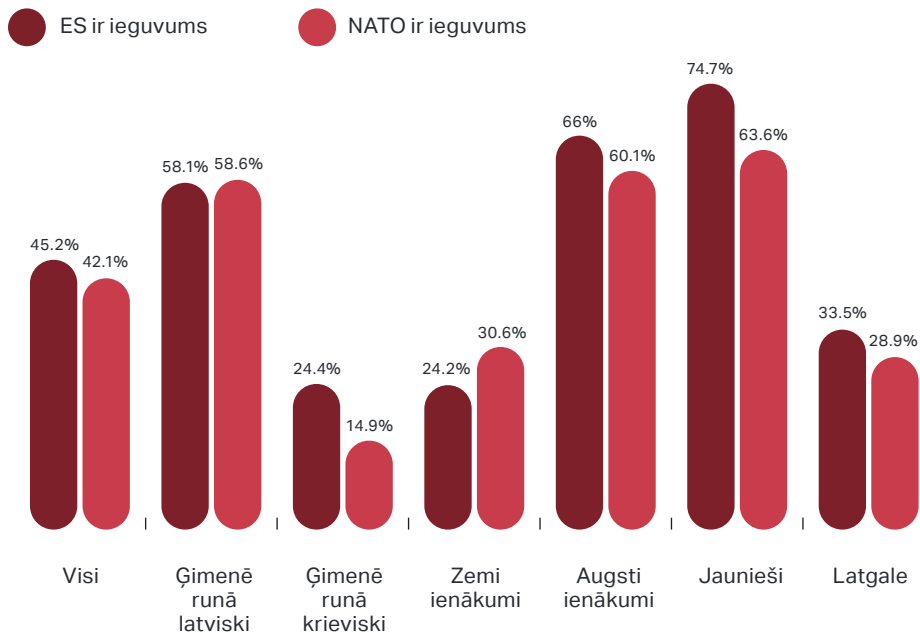
Seši no desmit latviešiem uzskata, ka Latvijas iestāšanās ES nāk par labu viņu sapņu īstenošanai. Līdzīgi domā divas trešdaļas cilvēku ar augstiem ienākumiem un vairāk nekā puse vidzemnieku. Bet vislielākie ieguvēji no Latvijas iekļaušanās ES jūtas jaunieši, kuri referendumā par šo jautājumu paši nebalsoja — jo liela daļa

nebija vēl piedzimuši. Trīs ceturtdaļas ir pozitīvi noskaņoti un tikai daži saredz ES kā šķērslī saviem sapņiem. Jaunās paaudzes entuziasms tālu pārspēj jebkuru citu demogrāfisko grupu un ir par 65% augstāks nekā visu iedzīvotāju vērtējums.

Gluži citas jūtas valda krieviski runājošo un trūcīgo iedzīvotāju grupās — tikai ceturtdaļa saredz ieguvumu, kamēr vairākuma vērtējumā ES ne palīdz, ne traucē. Reģionos zemākais ieguvēju īpatsvars atrodams Latgalē.

Līdzīga kopaina atklājas jautājumā, vai iedzīvotāji Latvijas dalību NATO redz kā ieguvumu vai šķērslī savu sapņu īstenošanai. Tomēr šajā gadījumā krieviski runājošo attieksme ir vēl skeptiskāka — viņi divreiz retāk nekā latvieši pozitīvi vērtē Latvijas dalību ES, bet attiecībā uz NATO šī plaista ir jau četrkārsa.

Vai Latvijas dalība ES un NATO ir ieguvums vai šķērslis jūsu sapņu īstenošanai?

Jāņem gan vērā, ka ne visiem aptaujātajiem šobrīd vispār ir kāds sapnis vai dzīves mērķis. Seši no simta atzīst, ka tāda viņiem nav, bet katram desmitajam ir grūtības atbildēt. Zemākais pozitīvo atbilžu īpatsvars ir starp bezdarbniekiem (sapnis ir 70%), pensionāriem (73%) un latgaliešiem (75%).

Kāpēc krieviski runājošajā sabiedrības daļā atbalsts NATO ir tik zems, izgaismo cits aptaujas jautājums — par Latvijas starptautisko attiecību nākotni.

Lūgti nosaukt vienu vai divas valstis, ar kurām Latvijas attiecību veidošana šķiet vissvarīgākā, vairākums iedzīvotāju izvēlas Eiropas Savienību. Tā ir biežākā atbilde visās

demogrāfiskajās grupās, izņemot krieviski runājošos — viņu vairākums pirmajā vietā liek Krieviju, ES seko pēc tam.

Tikmēr latviešu vidū Krieviju par nākotnē svarīgu atzīst tikai pieci cilvēki no simta — tikpat, cik liels svars piešķirts Polijai un Ukrainai. Latviešu ieskatā otro svarīgāko lomu daļa un pa trešdaļai balsu saņem Baltijas kaimiņvalstis un ASV. Daudz neatpaliek arī Skandināvija.

Krieviski runājošo topā gan ASV un Baltija iekļūst daudz retāk, bet Skandināvija šķiet pat mazāk svarīga nekā Baltkrievija. Toties krievi četrreiz biežāk nekā latvieši par svarīgu atzinuši Ķīnu. Savukārt jaunieši un

cilvēki ar augstiem ienākumiem ievērojami biežāk nekā iedzīvotāji kopumā par svarīgāko atzīst ES un ASV. Vienīgā valsts, par kuru aptaujā latviešiem un krieviem nav būtisku domstarpību, ir Vācija — to par svarīgu atzinuši nepilni 3%.

Spilgts piemērs sabiedrības šķeltnēm ir jautājums par Latvijas turpmāko virzību. Uz lūgumu projicēt savas gaidas par valsts politisko, ekonomisko un sociālo attīstību, un izvēlēties kādu no trim ceļa virzieniem, skaidrs vairākuma atbalsts kādai no izvēlēm ir tikai atsevišķās demogrāfiskajās grupās, bet sabiedrības kopējais viedoklis sašķēļas starp realitāti un fantomu.

Vairākums latviešu atbalsta tālāku integrāciju ES, pat ja tas nozīmētu suverenitātes samazināšanos. Līdzīgi domā cilvēki ar augstiem ienākumiem. Īpaši liels atbalsts ES ceļam ir starp jauniešiem. Savukārt krieviski runājošo vidū ES virzienam ir vismazākais atbalsts — vairāk aptaujāto uzskata, ka ciešāk jāsadarbojas ar Krieviju. Tā domā gandrīz katrs ceturtais krieviski runājošais, kamēr latviešu vidū šai izvēlei ir tikai dažu procentu atbalsts.

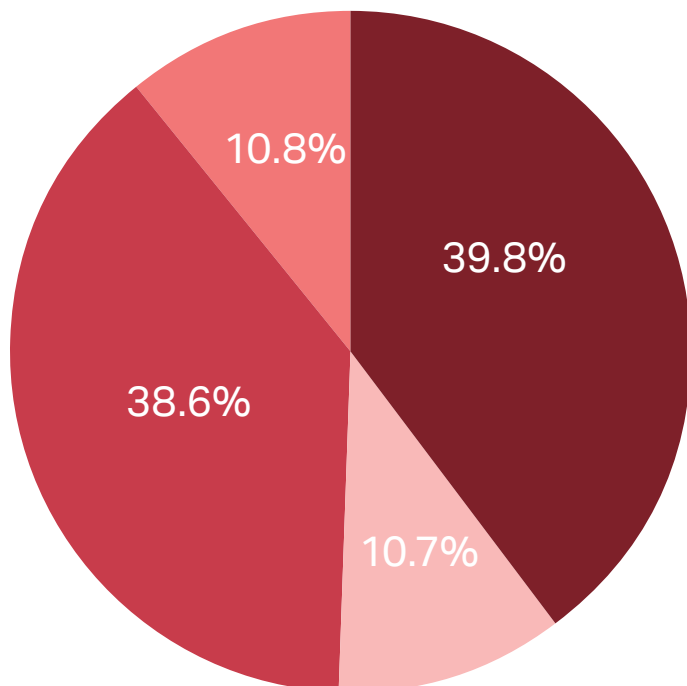
Taču vispopulārākā izvēle krieviski runājošo vidū, kā arī zemo ienākumu grupā un vecākajās strādājošo paaudzēs, ir trešais vidusceļš — «suverenitātes stiprināšana»,

nefokusējoties ne uz Rietumiem, ne Krieviju. Šāda attīstības versija bija politiskajā dienaskārtībā deviņdesmitajos gados pirms Latvijas iestāšanās ES un NATO, taču tagad nozīmētu radikālu valsts stratēģijas reversu, ko nepiedāvā neviens nopietns politiskais spēks. Tomēr gandrīz puse krieviski runājošo izvēlas tieši to.

Tas ir populārākais atbildes variants arī Latgalē, kur ES virzienam ir gandrīz divreiz mazāk atbalstītāju.

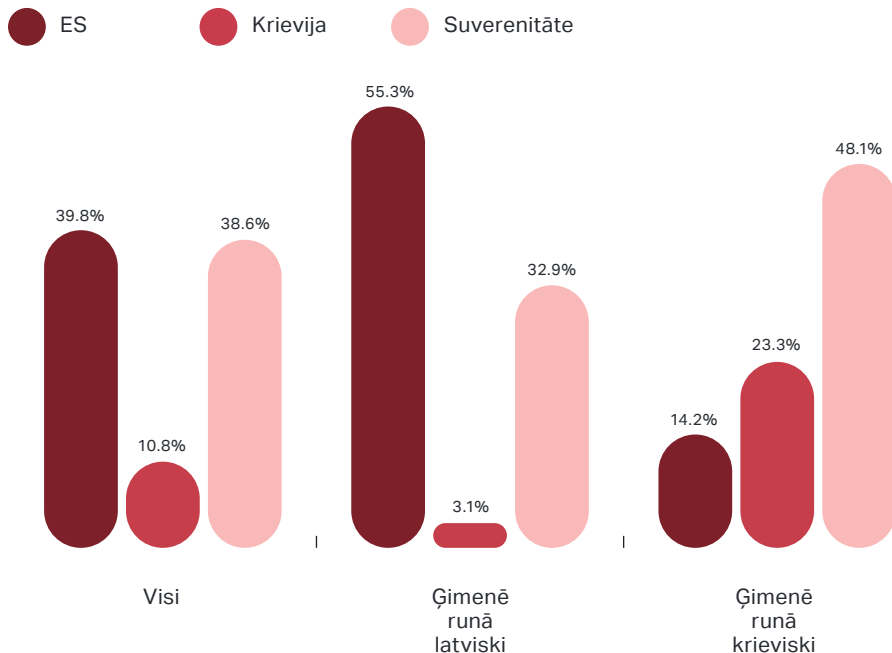
Domājot par Latvijas turpmāko politisko, ekonomisko un sociālo attīstību, kādā virzienā Latvijai kā valstij, jūsuprāt, būtu vairāk jāorientējas?

- Tālāka un dziļāka integrācija ES, pat ja tas nozīmētu Latvijas politiskās un ekonomiskās suverenitātes samazināšanos
- Ciešāka sadarbība un draudzīgu attiecību veidošana ar Krieviju, pat ja tas nozīmētu saišu pavājināšanos ar ES un citām rietumvalstīm
- Latvijas patstāvības un suverenitātes nostiprināšana, īpaši neorientējoties ne Rietumu, ne Krievijas virzienā
- Grūti pateikt

Valsts virziens:

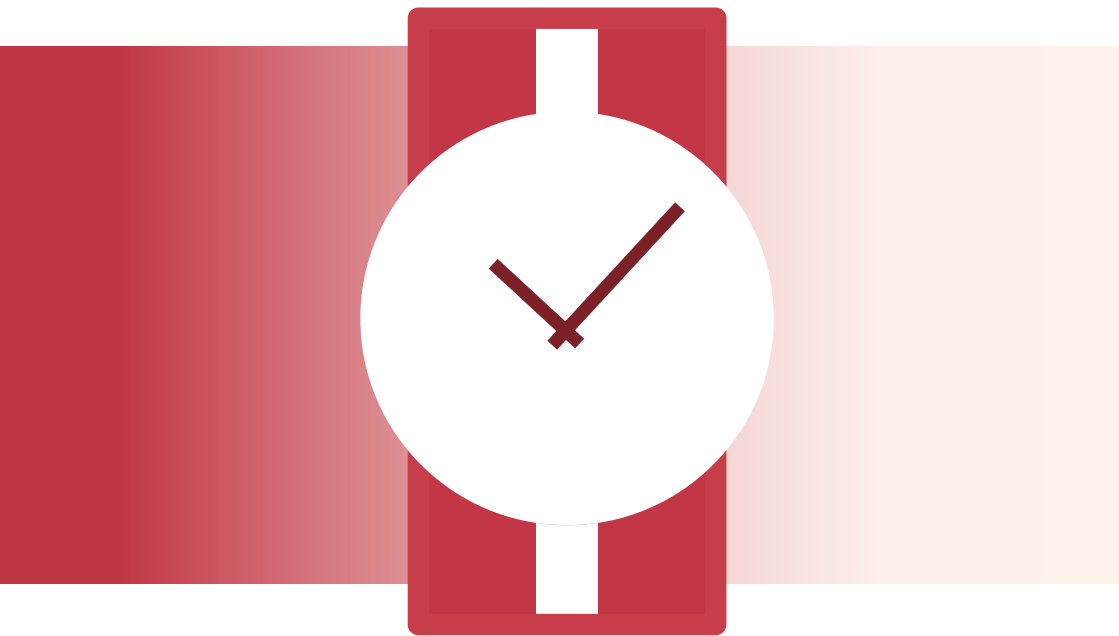

Viens no aptaujas rēbusiem ir jautājums par atbalstu Latvijas pašreizējam «attīstības kursam». Mazliet vairāk nekā puse aptaujāto to atzīst par nepareizu. Vislielākie skeptiķi ir krieviski runājošie — trīs ceturtdaļas prognozē, ka esošais attīstības virziens nevedīs pie laba rezultāta. Negatīvas prognozes ir arī vairākamam zemo ienākumu grupā, kā arī Latgales iedzīvotājiem.

Starp latviešiem pozitīvai prognozei ir lielāks atbalsts nekā negatīvai, tomēr daudzi nespēj uz šo vispārīgo jautājumu skaidri atbildēt. Līdzīgi dalās nostājas augstu ienākumu

saņēmējiem. Visoptimistiskākie ir jaunieši, taču arī viņu grupā pozitīva prognoze nav vairākamam.

Kā šo rezultātu interpretēt? Visticamāk, šāds plašs jautājums summē gan iedzīvotāju bažas par ekonomikas attīstību, gan tradicionāli zemu uzticību valsts pārvaldei un politiķiem, kā arī atspoguļo etniskās un ienākumu plaisas sabiedrības vērtībās, kas redzamas gan iepriekš jau aplūkotos jautājumos par brīvību, gan atklāsies vēl nākamajā sadaļā par valsts ideālu.

Ideālā Latvija: jaunā paaudze izvēlas tagadni

Latvijas valsts savulaik sākās ar sapni. Mūsu himnas stāsts par to atgādina — *Dievs, svētī Latviju!* radās ilgi pirms valsts dibināšanas, Baumaņu Kārlis to sacerēja pirmajiem Dziesmusvētkiem 1873. gadā, cariskā cenzūra aizliedza, pats autors Latvijas Republikas piedzimšanu tā arī nesagaidīja, bet tautas lūgšanā latvju meitas zied un dēli dzied jau pusotru gadsimtu.

Kādi sapņi veidos Latvijas nākotni? Kādā valstī vēlamies dzīvot un kādu mantojumu atstāt nākamajām paaudzēm? Tie nav viegli jautājumi, un sabiedrības pretrunas par sevi atgādina īpaši spēcīgi.

Šajā aptaujā nav cita temata, par kuru viedokļu atšķirības būtu tik radikālas, kā latviešu un krievu skats uz ideālo Latviju. Kamēr latviešu vairākums par ideālu uzskata tīri nacionālu valsti, kurā latviešu valoda un kultūra dominē visās jomās, starp krieviski runājošajiem šādu vīziju atbalsta tikai pieci cilvēki no simta.

Deviņi no desmit krieviski runājošajiem par ideālu Latviju uzskata daudznacionālu valsti, kurā līdztekus latviešu valodai un kultūrai pastāv un attīstās arī citas. Latviešu vidū trešdaļa izvēlas šādu daudzkultūru valsts modeli. Latgalē to atbalsta divas trešdaļas. Un cilvēki ar zemiem ienākumiem dod priekšroku daudznacionālai valstij.

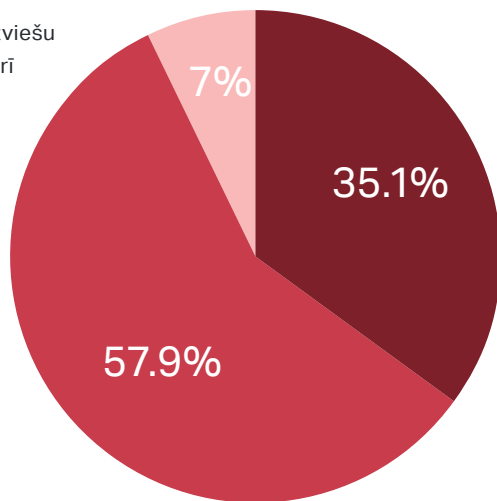
Rezultātā kopējā sabiedrības viedokļa «temperatūra» neatbilst gandrīz nevienas demogrāfiskās grupas uzskatiem. Vistuvāk šiem kopējiem rādītājiem aptaujā atbildējuši cilvēki ar vidējiem ienākumiem un paaudze, kas dzimusi astoņdesmitajos gados, padomju varas norieta laikā pirms Latvijas valstiskuma atjaunošanas. Neatkarības laikā dzimusī jaunākā paaudze priekšroku dod nacionālai valstij.

Kādai, jūsuprāt, jābūt ideālajai Latvijai?

● Tīri nacionālai (tik nacionālai, cik tas ir iespējams) — t.i., kur latviešu valoda un kultūra ir visur un visās jomās dominējoša

● Daudznacionālai — t.i., kur līdztekus latviešu valodai un kultūrai pastāv un attīstās arī citas valodas un kultūras

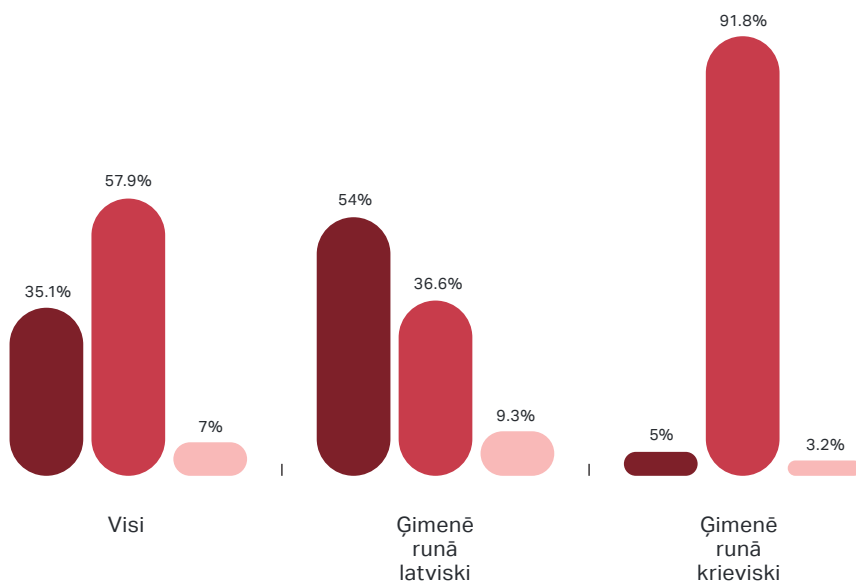
● Grūti pateikt

● Tīri nacionālai

● Daudznacionālai

● Grūti pateikt

Ļoti interesantas ir atbildes uz jautājumu, kurš no valsts vēstures posmiem vistuvāk atbilst ideālās Latvijas modelim, kurā aptaujātie paši gribētu dzīvot. Izvēles iespējas ir plašas, sākot ar senajiem cilšu laikiem un beidzot ar šodienas neatkarīgo Latviju gan pirms, gan pēc iestāšanās Eiropas Savienībā.

Jaunieši ir vienīgā demogrāfiskā grupa, kam realitāte saskan ar ideālu — vairāk nekā puse no jaunākās paaudzes par labāko uzskata tieši šodienas valsti, kurā dzīvo. Taču absolūtajam vairākumam iedzīvotāju nav šāda miera, viņi Latvijas ideālu meklē pagātnē vai vispār neatrod nekur.

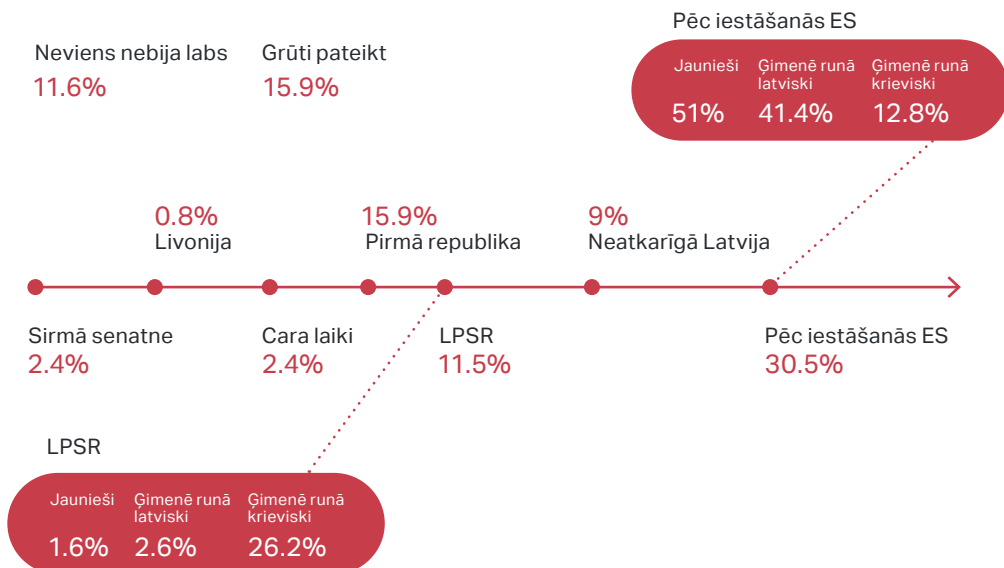
Krieviski runājošie visbiežāk par ideālu atzīst Latvijas PSR, tā domā katrs ceturtais. Šodienas Latviju viņi izvēlas divreiz retāk un pat summējot laikposmus kopš neatkarības

atjaunošanas (pirms un pēc iestāšanās ES), padomju laiki joprojām vinnē.

Padomju Latvija ir biežāk piesauktais ideāls arī cilvēkiem ar zemiem ienākumiem — to nosauc katrs piektais, tomēr šajā grupā tikpat daudziem nav skaidra viedokļa. Bet neatkarīgā Latvija izvirzās pirmajā vietā un šķiet laba izvēle katram ceturtajam, ja apkopo visu atjaunotās neatkarības laiku. Ļoti līdzīgs viedokļu samērs ir arī Latgalē.

Latviešu biežākā atbilde ir šodienas Latvija un, summējot visu atjaunotās neatkarības laiku, par ideālu to atzīst puse aptaujāto. Otra populārākā izvēle ir pirmā republika, ko par ideālu pasludina katrs piektais. PSRS laiki latviešiem ir drīzāk murgs, nevis sapnis — tajos atgriezties gribētu tikai trīs cilvēki no simta.

Ideālā Latvija, kur vēlētos dzīvot?

Kad pēc sarežģītajiem valsts ideāla meklējumiem nonākam līdz jautājumam par personisko identitāti, visbiežāk cilvēki redz sevi kā Latvijas iedzīvotājus. Tā domā vairāk nekā puse latviešu un trešdaļa krieviski runājošo. Zemu ienākumu grupā šoreiz viedoklis sakrīt ar latviešiem. Krieviem gandrīz tikpat populāra izvēle ir autonomas indivīds. Latviešiem gan otrajā vietā ir ES pilsoņa paštēls, tas izskan divreiz biežāk nekā autonomas indivīds.

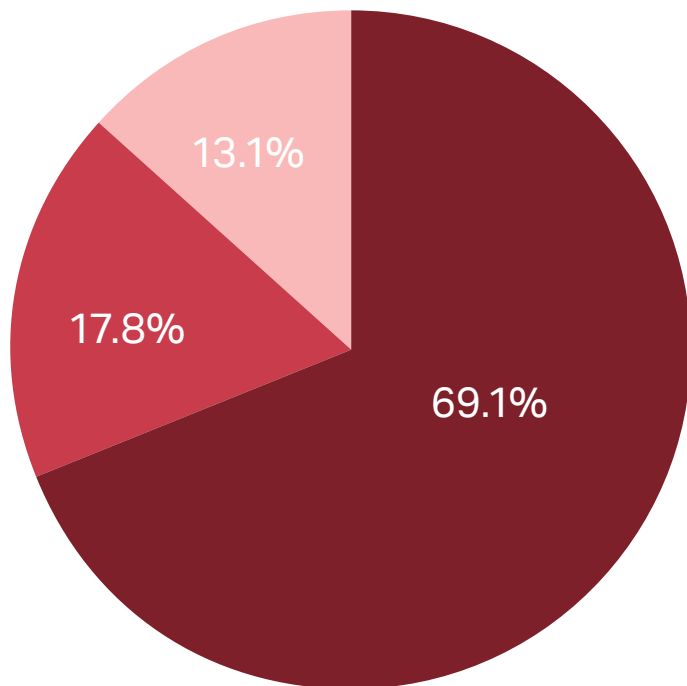
Vēl jo vieglāk var uzelpot, meklējot stiprās puses, kas izceltu Latviju tagad un nākotnē, padarītu pazīstamu pasaulē. Lielākoties mūsu cerības saistās ar zinātnei, dabas skaistumu, sporta sasniegumiem un kultūras izcilību. Ko domā jaunā neatkarības laika paaudze? Viņu balsis pārliciecināši aiziet zinātnei un sportam. Interesanti, ka krieviski runājošie kā galveno trumpi izceļ dabu.

Visbeidzot, aptaujas noslēguma jautājums ne tikai simboliski met tiltu uz nākotni, bet piederības jautājumu pavērs ļoti personiskā tonīkārtā. Vai vēlaties, lai jūsu bērni dzīvotu Latvijā? Šis jautājums tiek uzdots visiem — pat ja aptaujātajam bērnu nav. Šoreiz «jā» saka vairākums pilnīgi visās demogrāfiskajās grupās. Latviešu vidū to vēlas četri no pieciem, krievu vidū nedaudz virs puses. Augstu un zemu ienākumu saņēmēji ir vienprātīgi šajā jautājumā, divas trešdaļas atbild pozitīvi. Šoreiz arī reģionu starpā nav lielu atšķirību.

Cerīgu noslēguma akordu sagādā jaunā paaudze — viņi ir vislielākie optimisti un 86% vēlas, lai viņu bērni dzīvotu Latvijā. Vēl viena laba ziņa, ka tāpat domā arī vecāki, kuru mājās jau tagad aug trīs atvases.

Vai vēlaties, lai jūsu bērni dzīvotu Latvijā?

- Jā
- Nē
- Grūti pateikt

Jauniešu profils: ko domā Laura un Artūrs*?

*Joti populāri bērnu vārdi 2000. gadā, CSP dati

Visi		Jaunieši
87.5%	Pats cilvēks, nevis valsts, ir atbildīgs par sapņu piepildīšanu	95.2%
63.7%	Ir konkrēts plāns, lai piepildītu savu sapni, soli pa solim to pilda	73%
1.6%	Izmanto zīlnieču, astrologu, talismanu u.c. palīdzību sapņu piepildīšanai	6%
98.3	Ģimene ir svarīga manā dzīvē	92.2%
32.6%	Politika ir svarīga manā dzīvē	54.9%
29.2%	Reliģija ir svarīga manā dzīvē	10.5%
51.3%	Vissvarīgāk Latvijai nākotnē uzturēt attiecības ar ES	62.5%
24%	Vissvarīgāk Latvijai nākotnē uzturēt attiecības ar ASV	39.6%
23.5%	Vissvarīgāk Latvijai nākotnē uzturēt attiecības ar Krieviju	11.4%
45.2%	Latvijas dalība ES ir ieguvums savu sapņu īstenošanai	74.7%
42.1%	Latvijas dalība NATO ir ieguvums savu sapņu īstenošanai	63.6%
47.8%	Militārie konflikti ir galvenais ārējais drauds Latvijai	61.2%
64.9%	Esmu apmierināts ar piederības sajūtu savai kopienai	78%
69%	Esmu apmierināts ar savām personiskajām attiecībām	48.2%
21.9%	Esmu apmierināts ar Latvijas politisko sistēmu/pārvaldi	39.5%

18–24 gadus veci jaunieši, kas dzimuši neatkarīgajā Latvijā jaunās tūkstošgades sākumā, ir nākamā paaudze, kas sāk lemt par Latvijas šodienu un veidos valsts nākotni. Šajā aptaujā iekļautie jaunieši visi ir Latvijas pilsoņi, 77% ģimenē runā latviešu valodā. Vairāk nekā puse vēl mācās vai

studē. Gandrīz puse strādā. Sestā daļa jau izveidojuši ģimeni vai dzīvo kopā ar partneri.

Jauniešu viedokļi bieži atšķiras no pārējās sabiedrības uzskatiem, tāpēc vērts tos iepazīt detalizētāk.

Visi

Jaunieši

3.9%	Latvijas iedzīvotāju pašreizējo noskaņojumu vislabāk raksturo pārlicība, ka nākotne noteikti būs labāka	9.8%
67%	Brīvība ir svarīgāka par materiālo labklājību, jo bez tās cilvēka dzīve zaudē jēgu	85.5%
51.7%	Politiskā brīvība un demokrātija ir tas, no kā valsts nedrīkst atteikties nekādā gadījumā	81.9%
30.5%	No visiem laikmetiem mūsdienā Latvija pēc pievienošanās ES visvairāk atbilst ideālam, kurā vēlētos dzīvot	51%
11.5%	No visiem laikmetiem LPSR visvairāk atbilst ideālam, kurā vēlētos dzīvot	1.6%
35.1%	Ideālajai Latvijai jābūt tīri nacionālai, kur latviešu valoda un kultūra visās jomās dominē	50.4%
39.8%	Atbalstu tālāku un dziļāku integrāciju ES (iepretim ciešākai sadarbībai ar Krieviju vai «suverenitātes stiprināšanai», neorientējoties ne Rietumu, ne Krievijas virzienā)	68.5%
47.7%	Bagātība var vairoties tā, lai tās pietiktu visiem	59.3%
36.9%	Labāk ir strādāt privātajā sektorā, nevis valsts	52.1%
43.7%	Latvijas valsts jāattīsta IT un tehnoloģiju virzienā, kļūstot tajā par līderi	67.2%
69.1%	Vēlos, lai mani bērni dzīvotu Latvijā	85.5%

Secinājumi

Sapņi var būt ļoti spēcīgs dzinulis pārmaiņām, taču var arī kļūt par viltus patvērumu no reālās pasaules izaicinājumiem. Situācijā, kad Eiropas drošību apdraud mūsu kaimiņvalsts Krievijas impēriskā agresija, Latvijas sabiedrībai jābūt nomodā un savi nākotnes mērķi jāizvirza, skaidri apzinoties kā draudus, tā iespējas.

Šī sabiedriskās domas aptauja par *Latvijas sapni* liecina, ka brīvība un demokrātija ir mūsu tautai svarīgas vērtības, ko nekādā gadījumā nevēlamies zaudēt. Īpaši cerīgi, ka visstingrāk tās gatava aizstāvēt jaunā paaudze, kas dzimusi atjaunotajā brīvvalstī.

Tomēr atbalsts brīvībai un demokrātijai nav viendabīgs. Arī trīsdesmit gadus pēc neatkarības atjaunošanas sabiedrības drošības tīklu izrobo etniskās un nabadzības plaisas — latviešu un krievu, trūcīgo un pārtikušo viedokļi būtiski atšķiras. Ģimenēs krieviski runājošie un cilvēki ar zemiem ienākumiem izjūt spēcīgu vilkmi pēc stingras līdera rokas, daudzi gribētu atgriezties padomju laikos un nākotnē attiecības drīzāk veidot ar Krieviju, nevis ES.

Lai gan absolūtais sabiedrības vairākums jūtas laimīgi un apmierināti ar savu dzīvi, tomēr vērtējot visu iedzīvotāju pašreizējo noskaņojumu, mazākums redz pārliecību vai cerību uz labāku nākotni, biežāk izskan nedrošība, bailes par rītdienu vai pat

vilšanās. Par galveno ārējo draudu Latvijai cilvēki atzīst militāros konfliktus, bet iekšēji — ekonomikas problēmas.

Sabiedrības vairākums stingri atbalsta konkurenci un privāto uzņēmējdarbību. Vienlaikus ir augsts pieprasījums pēc lielākas valsts sociālās atbildības. Bet par prioritāro valsts attīstības virzienu pārliecinošs vairākums nosauc ekonomikas izaugsmi — par to ir liela vienprātība visās demogrāfiskajās grupās.

Ekonomika ir vienlaikus risks un iespēja — tautsaimniecības izaugsme un nevienlīdzības mazināšana nestu pozitīvu rezultātu dzīves līmeņa pieaugumā, arvien tuvojoties ES vidējām līmenim, un tā var nākotnē mazināt arī viedokļu plaisu starp trūcīgajiem un pārtikušajiem.

Sabiedrības etnisko plaisu diezin vai izdosies deldēt, mainot padomju paaudžu dziļi iesīkstējušos uzskatus — lielāko cerību te dod jaunā paaudze. Tieši jaunieši visaugstāk vērtē politiskās brīvības, jūtas vislielākie ieguvēji no Latvijas dalības ES un NATO, un entuziastiski aizstāv šī stratēģiskā virziena turpināšanu. Par ideālo Latvijas vēstures posmu jauniešu vairākums nosauc mūsdienu valsti, un vēlas, lai arī viņu bērni dzīvotu Latvijā. Iespējams, tas arī ir labākais nākotnes Latvijas sapnis — lai brīvībā un demokrātijā uzaugusī paaudze audzina bērnus savās vērtībās, savā Latvijā.

Pētījuma dizains

Aptaujas tehniskais raksturojums

Ģenerālais kopums: Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 75 gadiem.

Izlases lielums: pētījuma vajadzībām kopumā tika aptaujāti 1005 respondenti vecumā no 18 līdz 75 gadiem. Lai panāktu iegūto datu augstāku atbilstību statistikas par Latvijas iedzīvotājiem rādītājiem, tika izmantota svēršanas procedūra, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes (www.csb.lv) oficiālo informāciju.

Aptaujas metode: interneta aptauja (WAPI).

Izlases metode: kvotu izlase (respondentu kvotas pēc dzimuma, vecuma, etniskās piederības un dzīvesvietas (Latvijas reģioni), kvotas bija proporcionālas faktiskajam iedzīvotāju sastāvam) ar mērķi emulēt nacionāli reprezentatīvu izlasi.

Izlase tika veidota no Latvijas iedzīvotājiem, kas reģistrēti pētījumu centra SKDS WebPanelī (~ 20000 dalībnieku/potenciālo respondentu).

Aptaujas veikšanas laiks: no 25.03.2024. līdz 28.03.2024.

Aptauju Latvijā veica pētījumu centrs SKDS (www.skds.lv).

Lai saņemtu pieeju visai datu kopai, lūgums sazināties ar Kristu Šukeviču: krist.sukevics@fes.de

Pateicības

Šīs publikācijas aizraujošajā sagatavošanas un tapšanas procesā iesaistījās daudzi kolēģi un institūcijas. Vēlamies pateikties mūsu partnerim, pētniecības centram SKDS, jo īpaši Arnim Kaktiņam un Ievai Strodei, kas nodrošināja un veica sabiedrisko aptauju, un konsultēja mūs par daudziem ar šo projektu saistītiem jautājumiem.

Īpašs paldies Edgaram Zvirgzdiņam un Ainim Perminam no dizaina studijas *Associates, Partners et Sons*, kuri veidoja visus grafikus un vizuālos materiālus, kā arī publikācijas dizainu.

Tāpat, vēlamies teikt lielu paldies Ludvigam Listam (Ludwig List — FES Austrijas birojā) un Imkei Gelermanei (Imke Gellermann — FES centrālē Berlīnē), kuri palīdzēja veicināt labas diskusijas un raitu norises procesu.

Projekta un publikācijas koordinators visās trijās Baltijas valstīs:
Kristis Šukevičs (FES Latvijas birojs).

Par Lietuvas publikāciju atbildīgā:
Jolanta Steikūnaitė–Babarské (FES Lietuvas birojs).

Par Latvijas publikāciju atbildīgie:
Toms Zariņš un Kristis Šukevičs (FES Latvijas birojs).

Par Igaunijas publikāciju atbildīgie:
Ülle Kesküla, kā arī Toms Zariņš un Kristis Šukevičs
(FES Igaunijas un Latvijas biroji).

ISBN 978-9934-615-16-0

Piezīmes

Piezīmes
